

із ст. 3 Закону України «Про медіацію» медіація може бути проведена як до звернення до суду, третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, так і під час досудового розслідування, судового, третейського, арбітражного провадження, та навіть під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу.

За ст. 46 Господарського процесуального кодексу України до прав сторін належить примирення, зокрема шляхом медіації, на будь-якій стадії судового процесу, а результат домовленості сторін може бути оформлений мировою угодою. Відповідно до ст. 192 ГПК України укладена сторонами мирова угода затверджується ухвалою суду, якою одночасно закривається провадження у справі. Ст. 193 ГПК України передбачає, що ухвала про затвердження мирової угоди є виконавчим документом та у разі її невиконання добровільно підлягає примусовому виконанню.

За ст. 33 Закону України «Про третейські суди» третейський суд повинен з'ясувати у сторін можливість закінчити справу мировою угодою, у тому числі досягнутою шляхом медіації. Сторони мають право провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації, закінчити справу укладенням мирової угоди як до початку третейського розгляду, так і на будь-якій його стадії, до прийняття рішення. Зміст такої мирової угоди викладається безпосередньо в рішенні третейського суду. Рішення третейського суду у випадках невиконання добровільно, підлягає примусовому виконанню.

Третейський суд є одним з альтернативних способів вирішення господарських спорів. Але закон передбачає примусове виконання рішення третейського суду у разі відсутності його добровільного виконання.

Отже, коли сторони у судовому або третейському процесах досягли примирення шляхом медіації, результат домовленості сторін може бути оформлений мировою угодою. За фактом відбувається процедура медіації, яка за формою викладається у вигляді мирової угоди.

Та за відсутності вказівки закону, виконання угоди за наслідками медіації (домовленості за процедурою медіації), що відбулася в судовому та третейському процесах та оформлена згідно із законодавством, може підлягати примусовому виконанню.

УДК 336.77-047.44

ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА

НАТАЛІЯ ПОНОМАРЕНКО, ОЛЬГА ОСТРОВСЬКА

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
Україна*

У процесі кредитування фінансовими установами об'єктивна оцінка позичальника визначається, в першу чергу, його кредитоспроможністю. Надійність

клієнта впливає на результати кредитних угод та ефективність роботи банківської системи в цілому.

Відсутність науково обґрунтованих методик оцінки кредитоспроможності позичальника та ризику погашення кредиту, а також брак фахівців, що мають фахові компетенції підготовці процесу кредитування та визначенні ймовірності повернення кредиту, можуть призвести до погіршення кредитного портфелю, і, як наслідок, до погіршення фінансового стану чи банкрутства банку.

Метою проведеного авторами дослідження визначено розробку напрямів удосконалення методик оцінки кредитоспроможності в процесі вивчення та обґрунтування важливості застосування сучасних методичних підходів в оцінці кредитоспроможності позичальника.

До інституційних аспектів оцінки кредитоспроможності позичальника належать, серед іншого, нормативно-правові документи, серед яких сучасні методики фінансової діагностики, а саме Постанова «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» [1] та Наказ «Про затвердження Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара» [2]

Дані нормативно-правові документи визначають види та розміри гарантій обслуговування та погашення кредитів, що надаються за рахунок міжнародних фінансових організацій. Для оцінки фінансового стану та рівня фінансової незалежності проекту потенційні бенефіціари подають до Міністерства фінансів пакет документів. Результати оцінки використовуються для підготовки висновків щодо ймовірності надання позик бенефіціару та визначення розміру забезпечення боргу бенефіціара. [2]

Міністерство фінансів щорічно проводить моніторинг реалізації інвестиційних проектів та якості фінансового стану позичальників.

Оцінка фінансового стану потенційних бенефіціарів, які звітують за стандартами бухгалтерського обліку, здійснюється шляхом присвоєння класу за значеннями інтегральних показників фінансового стану.

Основою визначення інтегральних показників фінансового стану є сучасний методичний підхід багатофакторного дискримінантного аналізу. Базовий алгоритм багатофакторної дискримінантної функції для обчислення інтегрального показника має вигляд:

$$Z = a_1 K_1 + a_2 K_2 + a_3 K_3 + a_4 K_4 + a_5 K_5 + a_n K_n - a_0,$$

- Z – інтегральний показник фінансового стану бенефіціара;
- $K_1, K_2 \dots K_n$ – фінансові коефіцієнти, що визначаються на підставі даних фінансової звітності бенефіціара;
- $a_1, a_2 \dots a_n$ – параметри дискримінантної моделі, що визначаються з урахуванням вагомості та розрядності фінансових коефіцієнтів;
- a_0 – вільний член дискримінантної моделі [2].

Висновки про якість фінансового стану бенефіціарарозробляються на підставі віднесення їх до певного класу відповідно до інтерпретації значень інтегрального показника фінансового стану бенефіціара. (табл. 1)

Таблиця 1

Класи бенефіціара за рівнем фінансового стану

Клас	Значення
Клас 1	Сильна здатність виконувати зобов'язання, найменша ймовірність дефолту
Клас 2	Достатній рівень спроможності виконувати зобов'язання, незначна ймовірність дефолту
Клас 3	Рівень здатності виконувати зобов'язання нижче середнього (за нашими спостереженнями є прийнятним в умовах військового стану)
Клас 4	Фінансовий стан бенефіціара є нестабільним і є ознаки неплатоспроможності
Клас 5	Висока ймовірність дефолту

Джерело: складено авторами на основі [2]

Національний банк України вніс зміни до низки нормативно-правових актів, які визначають зважений підхід до оцінки кредитного ризику. Ці зміни спрямовані на забезпечення своєчасної та належної оцінки банками розміру кредитного ризику та запобігання втратам ліквідності банками. Такі дії в цілому мають сприяти забезпеченню стабільної роботи банків та їх здатності адекватно виконувати свої зобов'язання перед вкладниками та іншими кредиторами. [3]

Метою таких дій було допомогти банкам пропонувати гнучкі умови позичальникам у часи невизначеності. Оскільки економіка країни дедалі все більш впевнено оговтується від шоку перших днів/тижнів/місяців повномасштабної агресії рф, НБУ повертається до свого загальноприйнятого підходу до оцінки кредитного ризику.

Зміна правил вимагатиме від банків аналізу всієї доступної інформації про стан застави на територіях, які постраждали від військової агресії. Якщо банк дізнається з джерел про втрату або матеріальний збиток застави, він повинен врахувати це під час оцінки кредитного ризику.

Отже, з метою якісної оцінки кредитоспроможності, необхідно враховувати, серед іншого, також результати аналізу зовнішнього середовища: галузевий аналіз, аналіз конкуренції, аналіз ризиків втрати майна в результаті військових дій. За результатами здійснення такого аналізу можна визначити рівень кредитного ризику операцій при розгляді заходів, запропонованих для фінансування. Необхідно пам'ятати про важливість якісного наповнення інституційних аспектів оцінки кредитоспроможності боржника, а саме нормативно-правові документи, які містять в собі сучасні ефективні методики фінансової діагностики. Враховуючи сукупність ризиків та умови невизначеності під час війни, кредитний ризик банку можна мінімізувати, удосконалюючи оцінку кредитоспроможності позичальника на основі комплексного багатфакторного аналізу кредитоспроможності клієнта банку. Адекватна оцінка кредитоспроможності дозволяє створити надійну базу даних для подальшої оцінки рейтингу конкретних позичальників.

Список використаних джерел

1. Постанова «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями»: за станом на 30.06.2016 № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>

2. Наказ «Про затвердження Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара»: за станом на 14.07.2016 № 616. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16#Text>

3. Національний банк України: Підходи до оцінки банками кредитного ризику. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zmineno-okremi-pidhodi-do-otsinki-bankami-kreditnogo-riziku> (дата звернення: 02.04.2023).

UDC 338.146

THE POSITION OF STANDARDS IN THE FIELD OF RISK MANAGEMENT AT INDUSTRIAL ENTERPRISES OF AZERBAIJAN IN MODERN CONDITIONS AND WAYS TO OPTIMIZE THEM

NATAVAN VAGIF IBRAGIMOVA

Azerbaijan State Oil and Industrial University, Azerbaijan

In modern conditions, the profession of a risk manager is considered one of the young and promising in Azerbaijan, and therefore interest in it is constantly growing. This is due to the changes that occurred due to the global economic crisis, the coronavirus pandemic, the Second Karabakh War, which led to many changes. And, as we know, any changes are always either threats, or risks, or prospects.

The leaders of the industrial sector in today's global environment come down to a consensus on the need to create an improved risk management mechanism. This need is due to the fact that, compared to organizations in the financial sector, there are no specific established requirements in the field of risk management. It is the creation of common risk management standards in this direction that is the actual problem that limits the capabilities of specialists in this field.

Regardless of the organizational and legal structure of the enterprise, its size, form of ownership, line of business and type of production organization, if an organization can create a clear, structured system with specific risk management guidelines, then this can become a sustainable competitive advantage that will manifest itself in the process. management.

There are few enterprises that have been able to implement this system (leading companies SOCAR, BP, Pasha Holding, Gilan Holding, etc.). This is due to the low level of development of this system at the industrial enterprises of Azerbaijan. It should be noted that active work is underway on the development of a risk management system,